

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:27

om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. (prop. 1983/84:100, bilaga 11)

Propositionen

I proposition 1983/84:100 bilaga 11 punkt F 5 (s. 71–72) har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att till Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

Motioner

I motion 1983/84:506 av Rune Torwald och Elving Andersson (båda c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändrade regler för att åstadkomma en effektivare bekämpning av amerikansk yngelröta i bisamhällen.

I motion 1983/84:1302 av Einar Larsson m. fl. (c, fp) yrkas att riksdagen beslutar att nuvarande statliga ersättningar vid åtgärder i salmonellasmittade besättningar skall utgå även budgetåret 1984/85.

Hearing

Företrädare för lantbruksstyrelsen har inför utskottet lämnat upplysningar om bl. a. statens kostnader för bekämpande av smittsamma djursjukdomar och om möjligheterna att inordna vissa delar av animalieproduktionen i en obligatorisk hälsokontroll och ett försäkringssystem.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande den del av budgetpropositionen, bilaga 11, som gäller anslaget till bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m., jämte två motioner.

I fråga om anslagsberäkningen erinrar jordbruksministern om att han i proposition 1983/84:40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. förordat åtgärder för att minska statens kostnader för bekämpande av salmonella hos djur. Med hänvisning härtill beräknar han anslaget till 5 milj. kr. för budgetåret 1984/85.

I motion 506 av Rune Torwald och Elving Andersson (båda c) hemställs om ändrade regler för att möjliggöra en effektivare bekämpning av amerikansk yngelröta i bisamhällen. Bl. a. föreslås att bestämmelserna om fastighetsägares medverkan vid oskadliggörande av smittade bisamhällen

m. m. mjukas upp och att bitillsynsmännen i motsvarande mån får ett ökat utrymme för att vidta åtgärder.

Utskottet erinrar om att bekämpningen av vissa bisjukdomar regleras i bisjukdomslagen (1974:211) och bisjukdomskungörelsen (1974:212, ändrad senast 1983:215). Det övergripande ansvaret för bestämmelsernas tillämpning vilar på lantbruksstyrelsen. Inom styrelsen pågår f. n. en översyn av bestämmelserna på hithörande område. Utskottet anser med hänsyn härtill att motionen inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Enligt motion 1302 av Einar Larsson m. fl. (c,fp) har nuvarande salmonellakontroll och ersättningsbestämmelser fungerat bra och till låg kostnad gett konsumenterna garanti för att livsmedel är fria från smitta. De i proposition 1983/84:40 angivna förutsättningarna för ett nytt ersättningssystem m. m., omfattande en rikstäckande organiserad djurhälsokontroll och ett effektivt försäkringsskydd, kommer inte att föreligga den 1 juli 1984, då de nya reglerna avsetts träda i kraft. Risker är enligt motionen uppenbara att producenterna vid misstanke om smitta väljer att avstå från kontrollåtgärder som kan leda till stora driftsförluster och att därmed smittade produkter sprids på marknaden. Nuvarande ersättningsregler bör därför fortsätta att gälla även under budgetåret 1984/85 i avvaktan på resultatet av de salmonellabekämpande åtgärder som pågår på skilda områden inom slaktdjursproduktionen.

Utskottet erinrar om att riksdagen under våren 1983 antog en ny lag om bekämpande av salmonella hos djur (prop. 1982/83:172, JoU 1982/83:37). Lagen trädde i kraft den 1 januari 1984 (SFS 1983:738). Den viktigaste nyheten är att alla som yrkesmässigt driver verksamhet för uppfödning av fjäderfä till slakt blir skyldiga att låta kontrollera djuren med avseende på salmonella. Närmare bestämmelser om bekämpningen och om ersättning till djurägare m. m. finns i förordningen (1983:936) om bekämpande av salmonella hos djur. Vidare har lantbruksstyrelsen utfärdat vissa tillämpningsföreskrifter (LSFS 1983:42).

Som framgår av nyss nämnda proposition med förslag till lag om bekämpande av salmonella hos djur är staten inte lagligen skyldig att svara för kostnader eller förluster som drabbar djurägare vid myndighetsingripande med stöd av salmonellalagstiftningen. Ersättningsreglerna syftar i första hand till att i skälig omfattning mildra de ekonomiska konsekvenserna som en salmonellainfektion kan innebära för de enskilda djurägarna. I propositionen anmälde jordbruksministern att han avsåg att låta se över ersättningsbestämmelserna. Han framhöll därvid att det är rimligt att bestämmelserna ändras så att staten får bära en mindre andel av kostnaderna för salmonellabekämpningen än f. n. Denna uppfattning delades av riksdagen.

I proposition 1983/84:40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. (bil. 7 s. 5 f.) påpekades att de produktionsinriktningar som relativt sett förorsakar staten de största kostnaderna är uppfödning av slaktkyckling och specialiserad slaktnötsproduktion.

För slaktkycklings- och specialiserad slaktnötsproduktion fanns enligt propositionen möjligheter att erbjuda tillräckligt försäkringsskydd för de kostnader och förluster som nu ersätts av staten. Det krävs dock att de besättningar som skall försäkras ansluts till en hälsokontroll. Vad gäller slaktkycklingsbesättningar finns en hälsokontroll redan anordnad i lantbruksstyrelsens regi. I fråga om slaktnötsbesättningar finns långt framskridna planer på att införa en organiserad hälsokontroll för vilken Sveriges slakteriförbund avser att stå som huvudman. Därigenom kommer landets ca 600 besättningar för specialiserad nötköttproduktion att kunna anslutas till en hälsokontroll.

Det aktuella försäkringsskyddet förutsattes från teknisk utgångspunkt kunna genomföras fr. o. m. den 1 juli 1984.

I nämnda sammanhang anförde jordbruksministern vidare.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört bör ersättning av statliga medel för nedslaktade djur, andra kostnader och driftsförluster framdeles inte utgå till djurägare för vars produktion det finns möjligheter att ordna ett tillräckligt försäkringsskydd till rimliga kostnader. Jag anser att den förutsättningen föreligger fr. o. m. den 1 juli 1984 i fråga om slaktkycklings- och slaktnötsproduktionen. Undantag bör göras för de minsta besättningarna. För övrig djurhållning beträffande vilka krav på försäkring f. n. inte kan ställas bör ersättning från staten lämnas också i fortsättningen. Den nuvarande ersättningsnivån bör emellertid sänkas så att högst 70 % av de aktuella kostnaderna och förlusterna täcks med statsmedel. För riksdagens information vill jag nämna att jag senare ämnar föreslå regeringen att meddela föreskrifter med i huvudsak det innehåll för vilket jag nu redogjort. Föreskrifterna bör träda i kraft den 1 juli 1984. För ersättning med anledning av bekämpningsåtgärder som vidtas dessförinnan bör nuvarande regler gälla.

Med de nu förordade ersättningsprinciperna bör statens kostnader för ersättning till djurägare minska med 2/3 jämfört med nuvarande ordning. Besparingseffekten kan beräknas uppgå till 5–10 milj. kr. per år.

Statligt bidrag utgår f. n. till veterinärmedicinska laboratorier för den sjukdomsovervakning – främst vad gäller salmonellainfektion – som normalproduktionerna utgör vid dessa laboratorier. Storleken av bidragen framgår av tidigare redovisad sammanställning. Salmonellaundersökningar av slaktkycklingar i samband med den frivilliga salmonellakontrollen svarar för över 90 % av bidragsbeloppen.

Genom den nya lagen om bekämpande av salmonella hos djur blir salmonellakontroll obligatorisk i slaktkycklingsbesättningar. I samband härmed bör djurägarna i fortsättningen få stå för kostnaderna för laboratorieundersökningarna i samband med denna obligatoriska kontroll.

För riksdagens information vill jag nämna att jag ämnar föreslå regeringen att besluta om ändrade regler för bidrag till veterinärmedicinska laboratorier med denna inriktning. De nya reglerna bör träda i kraft den 1 juli 1984. Statens kostnader för bidrag till veterinärmedicinska laboratorier bör härigenom kunna minskas med 5 milj. kr. per år.

Sammantaget bör de åtgärder som jag nu har redovisat innebära minskade kostnader med ca 15 milj. kr. i förhållande till de senaste årens anslagsbelastningar. Jag har för avsikt att återkomma till anslagsfrågan i min anmälan till budgetpropositionen 1984.

I betänkandet JoU 1983/84:15 (s. 9) fann utskottet ingen anledning till erinran mot vad jordbruksministern anfört under förevarande punkt. I en reservation (c) framhölls att en övervältring av kostnaderna på djurägarna enligt propositionen skulle kunna äventyra salmonellakontrollen. Vidare påpekades att den av regeringen förutsatta organiserade hälsokontrollen för slaktnötsbesättningar, som var en förutsättning för försäkring, ännu inte fanns och såvitt reservanterna kunnat finna inte var tekniskt möjlig att införa till den 1 juli 1984.

Riksdagen följde utskottet (rskr 1983/84:93).

I anslutning till behandlingen av 1984 års budgetproposition i förevarande del och motion 1302 har utskottet av representanter för lantbruksstyrelsen inhämtat upplysningar om vissa praktiska frågor i samband med införandet av nya ersättningsregler fr. o. m. den 1 juli 1984. I fråga om slaktkycklingsproduktionen gör utskottet den bedömningen att det nu endast återstår att lösa vissa försäkringstekniska frågor, hänförliga bl. a. till problemen med merkostnader i slakterierna och driftsförluster i samband med avlivning av en hel avelsgrupp. Ett grundläggande försäkringsskydd finns emellertid redan i dag, vilket innebär att företagaren vid driftsavbrott och andra förluster i samband med avlivning av djur m. m. kan täcka den del av kostnaderna som ej ersätts av staten enligt förordningen om bekämpande av salmonella hos djur. Ytterligare en viktig förutsättning är uppfyllt så till vida att lantbruksstyrelsen med verkan fr. o. m. den 1 januari 1984 gett föreskrifter om obligatorisk salmonellakontroll för den som årligen uppföder mer än 5 000 slaktkycklingar och den som i olika led bedriver avel för denna uppfödning. (LSFS 1983:42). Utskottet finner mot angivna bakgrund inte anledning att motsätta sig att nya ersättningsregler för salmonellabekämpningen införs fr. o. m. nästa budgetår, såvitt avser slaktkycklingsproduktionen.

Vad beträffar slaktnötsproduktionen gäller de pågående diskussionerna, enligt vad utskottet erfarit, ca 600 besättningar för specialiserad nötköttproduktion som inte avses hänföras till det i proposition 1983/84:40 använda begreppet "de minsta besättningarna" och där verksamheten bl. a. bygger på inköp av ett större antal kalvar från olika håll för uppfödning. Enligt lantbruksstyrelsen är det tveksamt om planerna på en organiserad hälsokontroll m. m. för denna produktionsform kan förverkligas till instundande halvårsskifte. Flera grundläggande frågor angående huvudmannaskap och organisation liksom formerna för försäkringsskyddet och dess finansiering återstår fortfarande att lösa. Enligt utskottets mening finns det starka skäl som talar för att ikraftträdandet av ett nytt ersättningssystem för den nu åsyftade produktionen skjuts upp. När det gäller ersättningsnivån får det dock förutsättas att den i proposition 1983/84:40 aviserade sänkningen till högst 70 % genomförs redan under budgetåret 1984/85. Utskottet utgår från att det fortsatta planeringsarbetet inriktas på ett genomförande av försäkringsskyddet för den specialiserade slaktnötsproduktionen vid ingången av budgetåret 1985/86.

Bekämpningen av salmonella i slaktnötsproduktionen svarar för en relativt liten del av statens totala kostnader för bekämpande av smittsamma djursjukdomar. Utskottet anser det f. n. inte nödvändigt att föreslå någon formell uppräknings av förevarande anslag, som är ett förslagsanslag.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion 1302 i den del som avser slaktkycklingsproduktionen. Till den del motionen åsyftar slaktnötsproduktionen föreslår utskottet att riksdagen med anledning av motionen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.,
2. beträffande åtgärder mot bisjukdomar
att riksdagen avslår motion 1983/84:506,
3. beträffande nya ersättningsregler för bekämpande av salmonella i slaktkycklingsproduktionen
att riksdagen avslår motion 1983/84:1302 i motsvarande del,
4. beträffande nya ersättningsregler för bekämpande av salmonella i slaktnötsproduktionen
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1302 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 12 april 1984

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), Lennart Brunander (c), Inga-Britt Johansson (s), Wivi-Anne Radesjö (s) och Paul Lestander (vpk).

Reservation

Nya ersättningsregler vid salmonellabekämpning (mom. 3 och 4)

Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp) och Lennart Brunander (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "I anslutning" och på s. 5 slutar med "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

I anslutning --- (lika med utskottet) --- juli 1984. De uppgifter som framkommit stödjer påståendena i motion 1302 att de förutsättningar som enligt proposition 1983/84:40 skulle vara uppfyllda vid ikraftträdandet av nya ersättningsregler inte kommer att föreligga den 1 juli 1984. I fråga om slaktkycklingsproduktionen återstår fortfarande viktiga problem att lösa på bl. a. det försäkringsrättsliga området. I sammanhanget bör påpekas att ett av villkoren för ett nytt ersättningssystem skulle vara att det fanns ett tillräckligt försäkringsskydd till rimliga kostnader. De uppgifter som utskottet inhämtat tyder inte på att försäkringsfrågan skulle kunna lösas i enlighet med dessa intentioner till instundande halvårsskifte. Vad beträffar slaktnötsproduktionen återstår att klara ut flera grundläggande frågor angående huvudmannaskap och organisation liksom formerna för försäkringsskyddet och dess finansiering. Gemensamt för båda de nu nämnda produktionsinriktningarna synes vara att det ifrågavarande nya ersättningssystemet leder till en överväldning av kostnader på djurägarna, vilken framstår som betänklig från både privatekonomiska och mera allmänna synpunkter. Utöver kostnaderna för försäkringspremier och hälsokontroll m. m. kommer således näringen att i ökad utsträckning belastas av kostnader för åtgärder i samband med ett salmonellautbrott. Det finns därmed, som i motionen påpekats, en uppenbar risk att producenter vid misstanke om smitta och inför hotet om stora ekonomiska förluster väljer att försöka placera sina produkter på marknaden utan att närmare kontrollera om sjukdomen utbrutit. Vad detta kan innebära för samhället och konsumentskyddet är lätt att inse. Utskottet vill i sammanhanget understryka att lagstiftningen om åtgärder mot salmonella i första hand syftar till att hindra att smitta överförs till människor. Mot den bakgrunden förefaller det principiellt betänkligt att staten frånträder sitt ansvar för hälsoskydd och konsumentskydd genom att i allt större utsträckning övervältra kostnadsansvaret på animalieproduktionen.

Som framgår av den föregående redogörelsen har motivet från regeringens sida för att införa ett nytt ersättningssystem varit att minska statens utgifter. Det finns anledning att påpeka att en besparing i storleksordningen 7 milj. kr., vad gäller ersättning till djurägare, redan åstadkommits under de senaste budgetåren som ett resultat av ändrade bekämpningsmetoder och insatser i produktionsledet (se prop. 1983/84:40 bil. 7 s. 6).

Med hänsyn till det anförda anser utskottet för sin del att nuvarande

ersättningsprinciper i fråga om salmonellabekämpningen bör gälla även under budgetåret 1984/85. Härmed avser utskottet givetvis även att nuvarande statliga ersättningsnivåer bör bibehållas under samma tid. Genom ett uppskov med ikraftträdandet i enlighet med vad utskottet anfört ges ett nödvändigt rådrum för att lösa de praktiska problemen, varjämte ett säkrare underlag ges för en bedömning av de salmonellaförebyggande åtgärder som pågår i olika sammanhang, bl. a. genom näringens försorg. Vad utskottet anfört med anledning av motion 1302 bör ges regeringen till känna.

dels utskottet hemställer under 3 och 4 bort ha följande lydelse:

3. beträffande nya ersättningsregler för bekämpande av salmonella i slaktkycklingsproduktionen
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1302 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om oförändrade ersättningsprinciper m. m.,
4. beträffande nya ersättningsregler för bekämpande av salmonella i slaktnötsproduktionen
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1302 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om oförändrade ersättningsprinciper m. m.,

Särskilt yttrande

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anför:

Oaktat vårt ställningstagande enligt reservationen står vi fast vid vår principiella uppfattning att staten enligt nuvarande ersättningsregler bör svara för de kostnader som producenterna åsamkas på grund av statliga beslut och åtgärder. Detta är samtidigt den för samhället minst kostsamma metoden. Majoritetens i utskottet ställningstagande kommer enbart vad avser slaktkycklingen att medföra en mångdubbelt ökad kostnad för konsumenterna – 26 milj. kr. per år – jämfört med nuvarande system. Härtill kommer att smittoriskerna för allmänheten ökar.

